

Miracles i miratges

per RICARD GUERRERO i MERCÈ BERLANGA

L'any del Senyor de 1263, el pare Pere de Praga dubtava de la transsubstanciació del cos i de la sang de Crist en l'eucaristia. Així, va anar en pelegrinatge a Roma, en cerca de la gràcia d'una fe més forta. De retorn de Roma, va aturar-se a fer nit a la petita ciutat de Bolsena, al Laci. L'endemà va celebrar missa a la cripta de santa Cristina i, com a premi, i per refermar la seva fe, Déu se li va manifestar fent que la sagrada hostia sagnés i omplís de sang els corporals. Arran d'aquest miracle, el papa Urbà IV, que era a la propera ciutat d'Orvieto, va instaurar una de les celebracions anuals més importants de l'Església: la festivitat del Corpus Christi. El primer va tenir lloc l'11 d'agost de 1264, i per tot el món catòlic encara se celebra el dijous següent a l'ocasió de Pentecosta. Aquest miracle sanguinolent, tot i ser el més conegut, no ha estat l'únic del seu color. A més, aquesta festa dóna ocasió a celebracions tan tradicionals com les catifes de flors (a Sitges) o l'Ou com balla (a Barcelona).

Aquest tipus de miracle ja havia ocorregut abans, el 23 de febrer de 1239, a Lutxent, a tres llegendes de Xàtiva. Tropes aragoneses de Daroca, Terol i Calataiud lluitaven contra els sarraïns. El capellà dels cristians, Mateo Martínez, de Daroca, es va trobar sis hosties que havia consagrat el dia anterior amarrades de sang i enganxades als corporals. Els corporals van acabar en aquesta ciutat aragonesa a causa de la tossuderia dels capitans que eren d'allà i del seu capellà. I per la decisió d'una mula mora, voluntariosa i viatgera, que va fer més de 300 quilòmetres en uns dotze dies, abans de doblegar els «genolls» i caure morta a la porta de l'església de Sant Marc, a Daroca. Tenim notícia de molts altres miracles similars al llarg de la història, en moltes ciutats europees i americanes. L'última, el 25 de juliol de 2013, a Guadalajara, Mèxic. El pare José Dolores (Lolo), de la parròquia María Madre de la Iglesia, va sentir la veu de Jesús: «No abras el sagrario hasta las tres de la tarde, no antes; haré un milagro en la eucaristía...». En obrir el sagrari a l'hora recomanada, el capellà va veure com sagnava la forma consagrada. La notícia no diu si van portar el

«Si estudiéssim els miracles més a fons, ens adonaríem que molts d'ells tenen alguna explicació racional; però, si no en trobem una, això no prova que una mà divina estigui pel mig»



Il·lustració: Carles Puche

Pius Font i Quer (1888-1964). Professor de Botànica de la primera Universitat Autònoma de Barcelona (1932-1939). Empresonat i depurat després de la Guerra Civil, va treballar durant molts anys a l'editorial Labor de Barcelona. Enguany commemorem el cinquantenari de la seva mort.

miracle a analitzar a un laboratori microbiològic. Però és molt probable que no ho fessin.

Els miracles són fenòmens inexplicables que, generalment, causen un benefici. Si els estudiéssim més a fons, ens adonaríem que molts tenen alguna explicació racional; però, si no en trobem una, això no prova que una mà divina estigui pel mig, simplement que no podem explicar-los amb la informació disponible. El miracle de Bolsena, la «sang de les hòsties», té una explicació simple: és degut al creixement d'un bacteri molt comú, *Serratia marcescens*, que produeix un pigment tetrapirròlic que sembla talment sang. Els microbiòlegs, sorneguers, han denominat el pigment amb l'adequat nom de *prodigiosina*.

Actualment és moda autodiagnosticar-se i automedicar-se. A més, s'ha d'afegir un problema creixent, que és l'accés a una enorme quantitat d'informació, a través d'Internet, relacionada amb la salut i la medicina. Algunes, de correctes; però d'altres, d'errònies. Informació no implica automàticament coneixement. Hi ha una falsa sensació de «saviesa», que promou pràctiques terapèutiques l'eficàcia de les quals es basa en mites sense fonament científic. Un dels mites és l'homeopatia.

L'homeopatia va ser fundada a final del segle XVIII pel metge Samuel Hahnemann (1755-1843), de Meissen, Saxònia, com una forma de millorar l'«esperit vital» del cos. Hahnemann va proposar l'homeopatia com una alternativa moderada a la truculenta medicina de l'època, que es basava encara en la teoria hipocràtica dels humors i utilitzava tècniques tan agressives, i iatrogèniques, com la sagnia i la purgació. Els seus dos principals axiomes eren: «el semblant es guareix amb el semblant» (*similia similibus curantur*), i «menys és més» (és a dir, el remei s'ha de diluir fins a l'extrem). Hahnemann creia fermament que els seus preparats especialment diluïts eren capaços de causar canvis fisiològics en el pacient. Per descomptat, molts homeòpates al·leguen que els seus remeis són efectius més enllà dels efectes placebo.

L'homeopatia reclama com a característica pròpia una forma d'atenció de salut integral, en la qual l'homeòpata pot tractar un pacient en el seu conjunt, la seva situació emocional, familiar i el context social, en oposició al fet de centrar-se només en els símptomes o la patologia subjacent. No obstant això,

els beneficis de l'holisme també es poden aplicar a la medicina convencional. Jordi Gol (1924-1985), el 1976, a Perpinyà, no va definir la salut com a absència de malaltia, sinó com «aquella manera de viure que és autònoma, solidària i joiosa».

A més, la medicina «convencional» no oblidia la «medicació» basada en productes naturals. Els productes d'origen vegetal s'han utilitzat amb èxit per curar o prevenir malalties al llarg de la història. Els

registres escrits sobre les plantes medicinals es remunten almenys fa 5.000 anys, als sumeris, i els registres arqueològics suggereixen que s'usaven fins i tot abans. Òtzi, «la mòmia del gel», portava en el seu sarró diverses herbes remeieres. En el meravellós llibre *Plantas medicinales, el Dioscórides renovado*, Pius Font i Quer (1888-1964), farmacèutic, botànic i químic, descriu les característiques de les plantes medicinals per identificar-les amb seguretat, ja que una confusió de l'espècie podria ser fatal en certs casos. En aquest llibre tracta 678 espècies i descriu detalladament la composició i indica els principis actius als quals hem d'atribuir l'eficàcia curativa de les plantes així com la dosi recomanada.

Molts medicaments moderns es basen en productes naturals. Però aquí, a diferència dels «remeis» homeopàtics, es pot establir una relació causa-efecte, encara que el producte natural sigui una barreja de molècules de naturalesa molt dispar. Amb tot, la «medicina natural» no pot prescindir del coneixement, la moderació i la prudència d'un metge. Segons ens diu la poeta nord-americana Emily Dickinson (Amherst, Massachusetts, 1830-1886):

La “Fe” és un invent molt formós
quan els Senyors poden veure
però els Microscopis són prudents
en cas d'Emergència. ☺

«La “medicina natural” no pot prescindir del coneixement, la moderació i la prudència d'un metge»



Ricard Guerrero. Secretari científic de l'Institut d'Estudis Catalans, Barcelona.

Mercè Berlanga. Professora agregada del departament de Microbiologia i Parasitologia Sanitàries. Universitat de Barcelona.

Carles Puçe. Il·lustrador, Barcelona.